

1

SAULUTÈ

110565

Nr.1

SAULUTĖ

LIETUVIŲ VAIKŲ LAIKRAŠTIS

Detmold 1946 metų sausio mėn. 15 d
Nr. 1 Kaina 1 RM

Eis vieną kartą per mėnesį

Redaktorius ir leidėjas
A. Giedraitis

REDAKCIJOS ŽODIS

Prieš penkiolika su viršum metų „Saulutė“ Lietuvoje žarstė margus savo spinduliukus. Dabar ji čia, išeivijoje, susimanė švystelėti kuklia savo šviesele.

Kaip Lietuvoje, taip ir čia, „Saulutė“ savo skaitymais ir paveikslais teiks jums, jaunučiai mūsų skaitytojai, saulėtos šviesos. Ji rūpinsis, kad jūsų širdyse visada gyva būtų Tėvynės ir žmonių meilė, kad kilnūs jausmai skaidrintų jūsų sielas.

Redakcija maloniai prašo rašytojus, poetus, dailininkus, mokslo populiariautorius ir pedagogines srities rašytojus teikti „Saulutei“ savo kūrybos.

Mūsų jaunimas išeivijoje alksta sielos alkiu. Gerai įvertinkim šitai ir neleiskim, kad atvėstų tautai nors viena jaunutė širdis.

Kviečiam ir jaunimo tėvus ir auklėtojus padėti „Saulutei“ plačiau išeiti į tautiečius.

Laukdami Jūsų visų paramos, steugsimės atitikti Jūsų pageidavimus ir troškimus.

„Saulutes“ Redakcija

Rudeninis ilgesys

Pilkom akim po klonius vaikšto
geltonas ilgesys rudens.

O aš rašau mažytį laišką
paliktai sesei prie Lėvens.

Čia sunkios sunkios mūsų dienos,
bemiegės naktys spaudžia mus.

Čia skausmo prislėgtos blakstienos
užtemdo kylančius jausmus.

O tu, paukšteli rudenini,
paimki mano laišką šį,
per mėlyno dangaus žydrynę
į gimtą šalį nuneši.

Pro sunkius debesis pažvelgia
geltono ilgesio akis,
rudens laukai ramybe dvelkia —
tik mano nerami širdis.

1945. XI. 3

St. Tylius

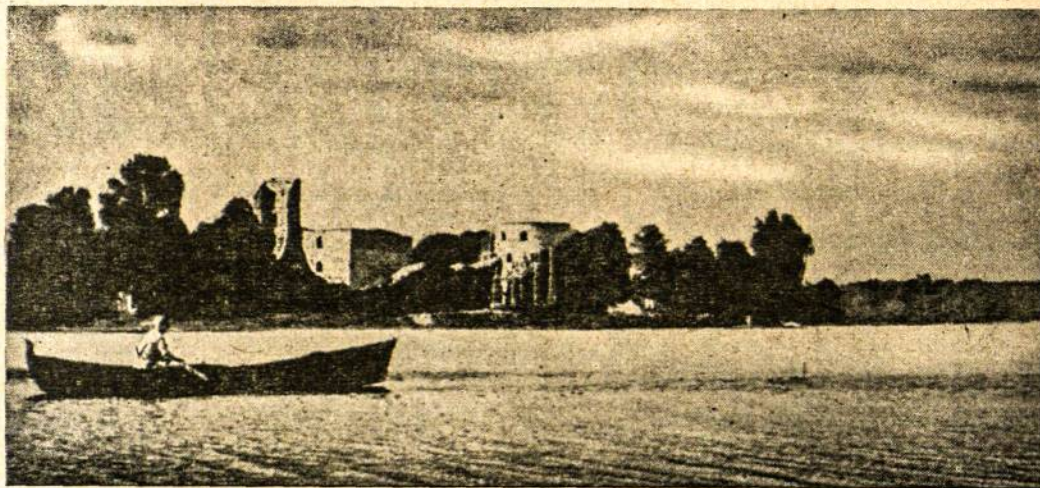
Tu sugrįši

Praeis tremtis pro tavo vargas akis,
sugrįši Tėviškėn bandytu audrose keliu.
Žiedai palangėse tada baltai pražys,
ir piemenėlis trauks lankoje rageliu.

Sakysi — sapnas! Dieve, kaip gražu čionai!
Ramybė dvelks kleve ir beržo šakose . . .
Bučiuosi žemę, bokštuose prabils varpai,
o veidą tavo glaus motutė rankose.

Vidudieny skambės lakštingalos daina,
vidunakty kaip saulė švies dangaus langai.
Grįžimo šventei juk programos šios gana —
daugiau ir ilgesy namų nesapnavai.

Trakai

SUGRIŽIMAS

Vyt. Tamulaitis

Iliustravo I. Gurevičienė

Ant putojančių marių kranto tupėjo kregždutė pasąutais sparnais. Pilnomis sielvarto akimis žiūrėjo ji į dangaus mėlynę, kur kilo ir kilo vis nauji būriai paukščių ir laisvai, galingai plasnojo virš debesų. Ilgomis virtinėmis, nusitęsiančiomis padangių keliais, jie leidosi didžion, džiaugsmingon kelionėn į tėviskės namus, kur budo pavasaris.

Kregždutė lydėjo juos akimis, nykstančius tolyje, ir skausmas spaudė jos širdį.

— Namo, namo! — girdėjo ji šniokščiančiame vėjyje balsą po kiekvieno išskrendančių paukščių sparnų mosto, kai jie, ištiesę kaklus ir išmeigę akis į tolį, ryžtingai suko į tą pusę, kur juos traukė ir vedė gimtųjų namų ilgesys.

— Namo, namo! — verkė šaukė ir maža kregždutės širdis, veltui tiesdama savo pasąutus kruvinus sparnelius, kuriuos kietai surakinę laikė skausmas.

Ji skrido tenai tiktai mintimis, kur pavasario saulė ir žiedais apipiltas buvo dabar jos gimtasis kaimelis, kur rūpestingai ir vargiai pastogėje liko sukrautas lizdelis, kurį nuo visų šaltų vėjų saugojo senelis ažuolas.

Ilgesys veržėsi iš kregždutės krūtinės ir širdis, rodėsi, plyš iš skausmo.

— Bent numirti tenai kad galėčiau! — tyliai maldavo.

Iš dangaus aukštybių leidosi sakalas. Jo margi sparnai blizgėjo saulėje, kaip plienas tvirti.

— Sakale, sakale! — šaukė kregždutė. — Nusileisk!

Nenoroms nutūpė sakalas žemėn.

— Sakale! — kalbėjo nedrąsiai. — Mano pašauti sparnai, regėk tik!... O taip trokštu sugrižti tenai, kur ilgesio vedams keliauji ir tu. Pasigailėk, pernešk per jūras! Aš tokia lengvutė, o tu toks galingas!... — Ir nutilo, išsigandusi savo drąsumo.

Liūdnei nusišypsojo sakalas ir pakratė galva.

— Argi tu nežinai, — ištare iis, išdidžiai žiūrėdamas į tolį, — kad man rūpi tik erdvės ir žvaigždynų keliai. Tu gi nori, kad būčiau koks sanitaras... Juk ne sakalui tai!

— Ne sakalui tai... — pakartojo kregždutė nuliūdusi. — Tai pasveikink ten nuo manęs žemę, laukus... Pasakyk, kad negrišiu, ir kad nelauktų ažuolas, sodas...

— Gana įkyri tu esi, — pertraukė sakalas piktai. — Matau, tu nori, kad sakalas pasiuntiniu būtų kregždės. Tai per daug... Sudiev! — Ištiesė savo galingus sparnus ir išnyko padangių erdvė.

Pro šalį skrido gegutė.

— Sustoki, gegute! — šaukė nelaimingas paukštelis.

Išgirdo jos balsą raiboji ir, suglaudusi sparnus, nusileido.

— Nedrįstu prakalbėti, — pradėjo kregždutė. — Noriu sugrižti į tą brangų kampelį, kur liko lizdelis... kur sodas baltuose gegužio žieduose, kur pievų takeliuos žiogėliai smuikuoja... Bet žiūrėk — kruvini mano sparneliai...

— Gražiai, bet per ilgai kalbi, — nekantriai pertraukė gegutė. — Tu nori, kad neščiau tave ant savo sparnų? Juk taip?

Tylėjo kregždutė, nedrįsdama atsakyti. Gegutė nenelaukė atsakymo.

— Juk tai beprotybė! — sušuko ji. — Lyg kiekvienas turėtume mažą savo vargų!

— Tai bent su pirmuoju „kukū“ pasveikink nuo manęs beržynėlį palaukėj, prie ežero žydinčią pievą... Pasakyk vytureliui, kad jo čirenant padangėje daugiau negirdėsiu. Tegu ir senelis ažuolas daugiau manęs nebelaikia. Lizdelio pastogėje tegu nuo vėjų nesaugo...

— Na, jau klejoji, kregžde, kaip matau, — prabilo gegutė. — Galvoji, kad vienos tik tavęs visi pasiilgę ten laukia. Seniai gal jie tave užmiršo. O jei kas ir lauktų, užteks tik vieno mano „kukū“, kad viską pamirštų, kad džiaugsmingai suostų pušynai, gojeliai... Dėl to aš skubu. O tu ramiai apsipraski su šalta likimo ranka. Nenorėk, ko pasiekti širdis per silpna... Sudiev! — Ir suplojo gegutė sparnais.

Liko viena kregždutė prie putojančių marių, kurios ją amžinai buvo atskyrusios nuo palaimintos gimtų namų padangės.

Dienos, kaip bangos pakrante, vis bėgo. Marių krantai ištuštėjo, nutilo, paukščiai išskrido. Liūdna vakarais gėsdavo saulė už marių, o rytmetį kopė į dangų raudona, graži ir skaisti, išsipraususi giliuose vandenyse. Bet našlaitės kregždutės širdies nežavėjo, nešildė ir nepagudė ji. Savo liūdnomis akimis ji tik sekė užiančias marių bangas, atbėgančias iš anapus krantų ir riedančias toliau savo amžinuoju, užburtu ratu...

Kartą atnešė bangos sakalo kūną ir metė į krantą po kojų. Sudrebėjo išsigandusi kregždutė. Sakalo šviesios akys buvo užgesios, drąsi širdis nutilusi, o plieniniai sparnai, sulaužyti vėtrų, buvo purvini ir žemėti.

— Kas sakalui kelia giminėn pastojų? Kas padangių ir erdvių galiūną paklupdė žemėn aukštybių keliuos? — klausinėjo kregždutė, o pro šalį riedėdamos bangos kugždėjo, kalbėjo liūdnei . . .

Sakalui, grįžtant žvaigždynų takais, kelią pastojų juodi audrų debesiai. Bet neišgąsdino jie drąsios sakalo širdies. Užgrūdintas kovų, jis drąsiai mojavo sparnais ir plėšėsi galingai per vėjų siautulį. Bet jo išdidžiai širdžiai sugrūmojo perkūnas ir, trenkęs žaibų ugnimis, prabilo:

— Sustok, padangių galiūne!!

Į sakalą niekas nebuvo prabilęs taip drąsiai ir rūščiai. Jis nustojo mosavęs sparnais ir žiūrėjo nustebeš į juodą debesį.

— Tu į gimtąją žemę skrendi! — sugriaudė perkūnas. — Bet kas tave veda tenai ir ką jai ant savo sparnų tu neši, iškentusiai šaltį ir gruodą? . . .

Susvyravo sakalas ant savo sparnų ir nedrąsiai ištare:

— Meilę . . . — ir čia jis atsiminė mažą kregždutę. Pirmą kart išsigandusi jo širdis bailiai sudrebėjo.

— Atstūmei tu meilę. Galingais sparnais tavo neskrenda ji, — vis griovė perkūnas pikčiau ir smarkiau. — O be jos į gimtinę kelių nebėra . . . — ir trenkė, net žvaigždynai drebėjo ir krūpčiojo marių verpetai, ir sakalas, sulaužytais sparnais, krito į putojančias vandenų gelmes . . .

O gegutė veltui sugrįžusi šaukė, kukavo beržyne tyliais vakarais. Nepradžiugino ji savo pirmuoju „kukū“ nei pušynų, nei gojų. Rūstūs ir kurtūs jos balsui buvo visi. Kur ji skrido, kur lėkė ir tūpė, medeliai glaudė, nuleido žemyn šakeles, nešlamėjo ir nešniokštė savo lapeliais, tik tylūs ir rūstūs stovėjo be žodžio, be balse.

— Ko toki rūstūs, medeliai? Ko pykstat, pušynai, gojeliai? — klausinėjo, verkė gegutė, bet niekas jai neatsakė, netarė žodžio.

Nutūpė ji į senelio ažuolo viršūnę, kuris dar vis mažos kregždutės tebelaukė.

— Pasakyk! — maldavo gegutė. — Pasakyk, seneli, bent tu!

Rūstus, nekalbus ažuolas šniokštė. Paskui ištare garsiai:

— Jau šimtmečius stoviu pražilęs čionai. Rudens ir pavasario vėjų linguojamas, daug ko girdėjau, žinau ir kalbėti kiekvienam galėčiau ilgai . . . Pasakysiu tiktai, kad iškentusi darganas, vėjus, ir pavasarį atbundantį

žemė nelaukia sugrįžtant bejausmės, su rudens gruodu širdies. O tu juk atstūmei svetur sukrūvintą skausmo mažytę širdelę, kurią lygiai vienodai žemė gimtoji mylėjo ir myli visus . . .

Tik dabar atsiminė gegutė kregždutę. Ilgai tylėjo, paskui tarė karštai:

— Aš grįšiu tuojau, grįšiu atgal ir paimsiu kregždutę . . .

— Per vėlu! — ištare ažuolas rūščiai. — Per vėlu, raiboji gegutė. Nelaiminga kregždutė jau . . . pakeliui į gimtinę. Ją neša pilkasis laukų vyturėlis. Neragintas ir niekeno neprašytas, nesulaukęs kregždutės, išskrido jos skausmo parnešti . . .

Gegutė, nėtarus nė žodžio, tik gailiai verkdamas, nuskrido į didelį mišką, tamsų ir juodą, iš kurio nebegrižo daugiau niekada.

O pilkasis laukų vyturėlis, pailsęs, sušilęs, mažą krutine sunkiai alsuodamas ir trokšdamas, vilko kregždutę už karklo šakelės per jūras. Jėgos vis seko, sparneliai pavargo, jis leidos ir leidos žemyn. Putodamos lūždamos bangos ėmė labiau ir labiau vis grasinti. Ir staiga iš padangių nykios glūdumos, kaip sakalui, kelią pastojų audra. Juodam debesų perkūnas ėmė svaidyti žaibus.

— Paleiski mane, — šaukė kregždutė. — Gelbėkis tu, vyturėli . . . Vienam gal pakaks tau jėgų pakilti aukščiau . . . Juk žūsim abu!

— Mes vienodai tenai laukiami, — atsakė vyturėlis, nesiskirkime pavojuje, kartu mirti drąsiau, o ir laimė kartu daug saldesnė . . .

Staiga trenkė perkūnas:

— Sustokit! Kas čia keliauja, nebodamas mano žaibų?

— Čia meilė gimtinei keliauja juoduojų dangum, — atsakė silpnu balseliu vyturėlis.

Perkūnas žiūrėjo, rūstus veidas jo balo, ir galinga ranka, laikiusi sviesti žaibus, suvirpėjo. Staiga iš jo rankos iškrito žaibai, jų baisiosios ugnys užgeso vandenų gelmėje.

— Nutilkite, vėtros! — sugriovė galingai. — Prasiskirite, marios! Niekas neišdrįskite paliesti jų šalta ranka! Čia meilė į gimtinę keliauja juoduojų dangum . . .

Nutilo audra, prasiskyrė juodi debesys, sunkūs, švininiai marių verpetai nulenkę galvas skrendančiai meilei ant mažų vyturėlio sparnų . . . Viesulų vėjai paklusniai juos kėlė, lydėjo ir nešė, kur kalvos ir kloniai, pabūdę po gruodu, apsipylė žiedais, jiems sugrįžtant.

Vilniaus Ikūrimas

Iš Balio Sruogos „Giesmės apie Gediminą“

Lizdeika

Kunigaikšti! Sužinojau,
kad int mus nakvot atjojai,
su meilinga saulele
sveikinti skubu tave . . .

Gediminas

Ačiū, teve. Kaip gerai,
kad nedelsdams atvykai.
Pamatyt tave geidžiau.
Keistą sapną, sapnavau.
Duosiu žirgą, duosiu kita,
duosiu aukso pilną saują,
kad tikrai tu pasakytai;
ką man sapnas pranašauja . . .

Lizdeika

Tarnas aš esu dievų,
man nareikia dovanų
nei valdoviškos malonės.
Int mane ateina žmonės
pasistiprint, pasiguosti,
gailią ašarą nušluostyt.
Ir bestiprindamas juos,
dievišku grožiu džiaugiuos.
Žemėj nieko man nereikia.
Kas tave kankina, vaike?

Gediminas

Keistą sapną sapnavau.
Lyg visa vilkų šimtaine,
staugė vilkas geležinis —
Au-au-au! Au-au-au!
Girios, kloniai ir kalnynai
int tą baisųjį staugimą
atsiliepdami vaitojo
ir klaikius garsus nešiojo
lig padangių, lig dausų . . .
Ar išpėsi sapną tu?

Lizdeika

Aš nespėju. Aš semiu
išmintį iš pat dievų.
Išvelgdamas int dausas,
paslaptis zinau visas.
Ženklos ir sapnus žinau.
Geležinis vilkas tavo,
kurs taip staugė, taip dejavo,
buvo ženklas, duotas tau.
Staugimu esi tu kviestas
čia įkurti didžio miesto,
sostinės visos šalies.

Per pasaulį nuskambės
miesto vardas, kaip griaustinis,
kaip tas vilkas geležinis,
stebins, žadins ir vilios
palikuonis Lietuvos,
augš galingas ir garsus
ir per amžius tarps ir bus.

Gediminas

Dėkui, pranaše dievų!
Aukso žodį dėstai tu.
Priimu dievų kvietimą.
Vietoj vilko geležinio
ažuolų didžių pavėsy
naują miestą aš pradėsiu.
Ir vardu skaidrios upelės,
per tankmes kur kelia skinas,
čia čiurlenančios Vilnelės,
miestas Vilnium tevadinas.
Teišauga, išbujoja,
mylinčius sapnus atstoja
Lietuvos dukroms, sūnums!
Te kaip saulė jis bus mums!
Tegaivins ji kaip viltis
Lietuvos vaikų sirdis!

Lizdeika

Kaip tarei, tegu taip būna:
tavo žodis tampa kūnu!
Tavo miestą amžinai
sergsti laimina dievai!

Gediminas

Mes išmirsim. Amžiai slinks.
Ažuolai pavargs, sulinks.
Miestas amžiais nemarus
Lietuvos sargyboj bus!
Kol lietuviui Vilnius švies,
kol jo meilė bus gyva, —
amžių amžiai tesrovės:
nemari bus Lietuva!

Kariai

Te per amžius mus gaivina
miestas mūsų Gedimino!
Te per amžius jo šviesa
šviesis Lietuva visa!
Te lietuviui Vilnius bus
meilės džiaugsmas ir dangus!

Ramutės sapnas

Scenos vaizdelis

Vėlokas vakaras. Ramutė guli lovoje. Motina ja dar aptaiso, apkamšo ir nori jau išeiti.

MOTINA. Labanakt, Ramute. Miegok. Malonių, sapnų.

RAMUTĖ. Palauk, mama. Aš dar nenoriu miego. Ar atsimeni, mažytei man pasakų pasekdavai? Klausydavaus, klausydavaus, kartais ir užmigdavau besiklausydama. Mamute, pasek man nors mažytę pasakėlę.

MOTINA. (sėsdama o s). Nemažytei mergytei mažytę pasakėlę. Gerai.

Buvo tokia raiba antelė. Per visą vasarėlę plaukiojo ir krykštė po ežerėlį. Atėjo ruduo, dar krykštė antelė. Atėjo žiema, pradėjo šalti — dar plaukiojo antelė. Šaltis stiprėjo, vėjai smarkėjo. Dar plaukiojo antelė, dar sklaidė kojomis vandenį, kad neužšaltų po ją ežerėlis. Bet vėjai virto viesulais, šalčiai — speigais, ledas spaudė antelę į mazą sūkurėlį. Pavargo antelė beplaukiodama, nuo viesulų ir speigų besigindama. Mato, kad speigo neišveiks, neužšalusio ežerėlio neišlaikys, spurstelėjo antelė ir išlėkė, išlėkdama

Vilniaus Ausros Vartai

pasakė: „Dar ateis pavasarėlis, saulelė sunaikins speigus ir ledus, ir aš vėl grįšiu į savo ežerėlį.“

Antelė lėkė ir lėkė, kur šilčiau, kur saulelė arčiau, kad galėtų ją geriau pamatyti, meiliau paprašyti greičiau ateit į ežerėlį ledų sutirpdyti.

RAMUTĖ. Ar jau viskas?

MOTINA. Taip, šiam sykiui viskas.

RAMUTĖ. Vargšė antelė! (Kiek patylėjus). Mama, o ar atėjo saulelė, ar sutirpdė ledus?

MOTINA. Palauksim pavasario — pamatysim. O dabar užmik, ilsėkis. Aa a.

(Mergaitė smagiai susijuokia. Motina paglosto ją, užgesina žiburį ir išeina).

(Po valandėlės nušvinta — pasirodo angelas).

RAMUTĖ. (pamaži pakelia galva, paskui atsisėda lovoje, klausia). Ar tu angelas?

ANGELAS. Taip.

RAMUTĖ. Tai gerai, kad pasirodei!

ANGELAS. O ko norėjai?

RAMUTĖ (sėsdamos ant lovos krašto). O, mielas angele! Aš daug ko noriu. Bet ar gali mano norai įvykti?

ANGELAS. Jei Dievas panorės, gali.

RAMUTĖ. Aš noriu gera būti Dievui, kad mano norai įvyktų.

ANGELAS. Jei tavo norai bus geri, Dievas tau padės.

RAMUTĖ (pažengia arčiau prie angelo). Mielas angele, motulė mane mokė: „Mylėk Dievą, mylėk artimą, mylėk savo tėvynę...“

ANGELAS. Gerai tave motulė mokė.

RAMUTĖ. Ir dar sakė ji... Motulė sakė: „Jei žmonės sutiktų, kaip tikri broliai, visai kitoks būtų gyvenimas.“

ANGELAS. Gerai motulė sakė.

RAMUTĖ. Ir senelė taip sakė. Senelė dar daugiau sakė. O, mielas angele! Senelė daug gražių dalykų pasakojo. Ir puikių pasakų mokėjo, ir visokių istorijų. Niekada nenusibosdavo jos klausytis... Aš negaliu apsaityti... Aš taip nemoku... nė panašiai nemoku... Bet senelės nėra su manim. Mes išvažiavom, o ji pasiliko. Dainavoje mano senelė... Mielas angele, aš norėčiau... aš labai norėčiau pamatyti savo senelę.

Kauno apylinkės Pažaislio bažnyčia

ANGELAS. Gerai. Gali pamatyti savo senele.

Pasirodo senelė, liūdna, suvargus, susigūžus.

RAMUTĖ (greit prisiartinus prie senelės). Senele! . . (Išiziūri į senelę). Kodėl tu tokia? . . .

SENELĖ (dar labiau susigūžus). Vai, šalta man, vaikeli, šalta . . .

RAMUTĖ (atsisuka į angelą ir klausiamai žiūri į jį).

SENELĖ (tuo tarpu pranyksta.)

RAMUTĖ pamačius, kad senelės jau nebėra, vėl klausiamai žiūri į angelą.

ANGELAS. Ką dar norėtum pamatyti?

RAMUTĖ (pagalvojęs). Vytautą Didįjį. Aš labai norėčiau pamatyti Vytautą Didįjį.

ANGELAS. Gerai.

Pasirodo Vytautas Didysis.

RAMUTĖ (sumišus) Sveikas... Sveikas, didysis kunigaikšti.

VYTAUTAS DIDYSIS. Sveika, Ramutė, mano miela lietuvaitė.

RAMUTĖ (nudžiugus). Ar tu ir mano vardą žinai, kunigaikšti?

VYTAUTAS DIDYSIS. Taip, mergaitė. Aš visus lietuvius pažįstu.

RAMUTĖ. Ar tu ir viską žinai?

VYTAUTAS DIDYSIS. Visą tik vienas Dievas težino.

RAMUTĖ. Bet tu daug žinai. Ar žinai, kur mano senelė?

VYTAUTAS DIDYSIS. Ji labai laukia tavęs.

RAMUTĖ. Vai, tai aš noriu pas senelę!

VYTAUTAS DIDYSIS. Labai gerai. Tu tikra lietuvaitė.

RAMUTĖ. Dėkui, kunigaikšti. Ar aš galėsiu sugrįžti pas senelę? Man čia labai liūdna.

VYTAUTAS DIDYSIS. Aš du kartus buvau palikęs Lietuvą. Bet abu kartus grįžau. Ir dar labiau mylėjau Lietuvą.

RAMUTĖ. Taip. Tavo Lietuva buvo didelė. Del to ir tu — Vytautas Didysis. Tur būt, jau niekada daugiau nebus tokios Lietuvos. (Ji kone praviršksta). Kodėl tu negyvenai per amžius?

VYTAUTAS DIDYSIS. Mano mielas vaikeli, aš buvau žmogus, o žmonės visi miršta. Bet neliūdėk. Jeigu tu žinai, kad aš mylėjau Lietuvą, mylėk ir tu ją. Jeigu tu žinai, kad mano amžiaus Lietuva buvo didelė, rūpinkis ir tu, kad ji būtų didelė. O tavo amžiaus Lietuva gali būti didele savo darbais, savo žmonių šviesa ir meile. Ar neužmirši to, vaikeli?

RAMUTĖ. Neužmiršiu, kunigaikšti.

VYTAUTAS DIDYSIS. Ar neužmirši, kad lakstingalėlė — maža, pilka paukštelė, o jos giesmė — gražiausia iš visų paukščių? Žiūrėkit, kad ir Lietuvos balsas būtų gražus pasaulyje, kaip mažos lakstingalėlės tarp kitų paukščių. Ar neužmirši to, vaikeli?

RAMUTĖ. Neužmiršiu, kunigaikšti. Ką tu pasakei, niekada neužmiršiu.

VYTAUTAS DIDYSIS. Teesie laiminga Lietuva. (Nusigrižta ir nueina).

Ramutė ištiesia į jį rankas, lyg norėdama jį sulaukyti, bet angelas atsistoja tarp jos ir Vytauto Didžiojo. Vytautas Didysis pranyksta.

Angelas nuveda Ramutę į lovą ir paguldo, pats išeina.

Vytautui Didžiajam tarus paskutinį žodį, girdėti muzikos garsai „Apsergėk, Aukščiausias, tą mylimą salį“ gaida.

1945. X. 19

Ruteles sapnas

Trijų metų mūs Rūtelė,
nieko negalvoja.
Šokinėdama linksmutė,
rankutėm suploja.

Tik ilgu Rūtai tėvynė,
kuri toli liko,
nors ji buvo dar mažytė,
kai iš ten išvyko.

Neprisimena Kalėdu
jaukioj tėviškeleį,
tik sapnavo, kad ten skrido
sparnais plaštakėlės.

Ten kvepėjo Kūčiū šienas,
šližikai byrėjo,
su kviečiais aguonų pienas
per smakrą varvėjo.

Blomberg. 45. XI. 28

Aš padainuosiu

Lietuviu daina

Dainų dainelė

Aš padainuosiu
dainų dainelę,
aš dainų bernužėlis.

Aš atdarysiu
dainų skrynelę,
paleisiu į valelę.

Akmuo be kraujo,
vanduo be sparno,
papartis be žiedelio.

Aš bernuželis,
jaunas bernelis
be savo seserėlės.

Parduosiu žirgą
ir tymo balną,
samdysiu audėjėlę.

Ir atsiliepė
jauna mergelė,
svirnely vaikščiodama:

— Neparduok žirgo
nei tymo balno:
aš būsiu audėjėlė.

Aš padainuosiu
dainų dainelę,
aš dainų mergužėlė.

Aš atdarysiu
dainų skrynelę,
paleisiu į valelę.

Akmuo be kraujo,
vanduo be sparno,
papartis be žiedelių.

Aš mergužėlė,
aš vargdienėlė
be jauno broliuželio.

Parduosiu skietą
ir šaudyklėlę,
samdysiu artojėlį

Ir atsiliepė
jaunas bernelis,
stainelėj vaikščiodamas:

— Neparduok skieto
nei šaudyklėlės:
aš būsiu artojėlis.

Lietuvių pasaka

Buvo senelis ir senelė. Juodu turėjo vištytę ir gaidžiuką. Senelis pasiuvo gaidžiukui kelnytes, o senelė vištytei sijoniuką. Ir išleido juodu abudu riešutauti.

Gaidžiukas įsilipo į lazdyną ir raško riešutus. O vištytė bėgioja aplinkui ir karkina:

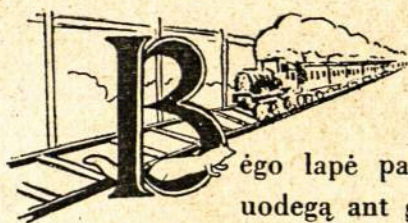
— Kar, kar, kar, kar, kar! Ir man bent kekelę!
Gaidžiukas metė kekelę ir išmuše vištytei akele.

Vištytė vėl bėgioja aplinkui ir karkina:

— Kar, kar, kar, kar, kar! Ir man bent kekelę!
Gaidžiukas metė kekelę ir išmuše vištytei kitą akele.

Dabar vištytė parbėgo namo ir verkdamą skundžiasi senelei, kad jai gaidžiukas abi akeles išmusęs.

- Gaidžiukai, gaidžiukai, kam tu vištytei akeles išmusėi?
- O kam man lazdynas kelnytes perplėšė!
- Lazdynai, lazdynai, kam tu gaidžiukui kelnytes perplėšėi?
- O kam mane ozka pagraužė!
- Ožka, ožka, kam tu lazdyną pagraužėi?
- O kam manęs piemu neganė!
- Piemenie, piemenie, kodėl tu ožkos neganėi?
- O kad man šeimininkė paploptėlio nepakepė!
- Šeimininke, šeimininke, kodėl tu piemeniui paplotėlio nepakepei?
- O kad man kiaulė teslą surijo!
- Kiaule, kiaule, kam tu šeimininkei teslą surijai?
- O kad man vilkas paršelių nusinešė!
- Vilke, vilke, o kodėl tu kiaulei paršelių nunešėi?
- Mano gerklė ne gražtu gręžta, ne kaltu kalta! Mm...
- Vilkas pasigriebė paskutinį paršelį ir nusinešė į mišką.

Lietuvių pasaka

Nepatiko lapei

ėgo lapė pagal geležinkelį, atsitūpė pasilsėti ir pasidėjo uodegą ant geležinkelio bėgių.

Važiavo traukinys ir nupjovė lapei uodegą. Apmaudu nesitverdama, lapė sako:

— Tai bjauri tvarka: nieko čia nė pasidėti negalima!

Lėta Tu gegule

Dzūkų daina

Tu, gegule, tu, mano raiboji

Tu, gegule, tu, mano raiboji,
ar nebuvai tu mano šalelėj?
Ar nebuvai tu mano šalelėj,
ar neverkia ten manęs motulė,
po dvarelių sena vaikščiodama,
ašarėlėms apsilaistydama,
ašarėlėms apsilaistydama,
ašarėlėms apsilaistydama,
prikyštėle apsišluostydama,
prikyštėle apsišluostydama,

ant vartelių pasiramstydamą?

— Vai tai buvau aš tavo šalelėj.

vai tai verkia ten tavęs motulė,
po dvarelių sena vaikščiodama,
ašarėlėms apsilaistydama,
ašarėlėms apsilaistydama,
prikyštėle apsišluostydama,
prikyštėle apsišluostydama,
ant vartelių pasiramstydamą.

Žaltys ir ežys

Pasakėčia

A. Giedrius

Gyveno sau ramus žaltys
su savo keleta žaltelių.
Ir štai ateina iš netyčių
pas jį pūsėdamas ežys.
Atėjęs sako: „Kaimynėli,
kad tu žinai, šį rudenėlį,
likau aš be gužtos.
Dėl tos
bėdos
aš neturiu kur pasidėti.

O, sako, tu esąs geros širdies,
tai, daug turėdamas vilties,
čia žygi nutariau pridėti.
Priimk, kaimyne, nors ir ne ilgam.
Juk ir pavasaris, aure, ne taip toli . . . “
Žaltys, daug negalvojęs, sako jam:
„O laikinai apsigyventi čia gali.
Štai įsikraustyk į kamputį,
sau guolį pasiklok
ir būk, miegok.“

Tas įsikraustė, būva. Betgi po truputį
jau jis drąsesnis daros:
jau savo guolį skleidžia vis platyn,
jau pučia šepetį didyn
ir su žalčiais kasdieną baras.
Galiausiai taip išdrišta žalčio gūžtoje,
kad net žalčiams nėra kur būt joje.
Žaltys neapsikentęs sako jam:
„Klausyk, vyruti:
aš tau daviau tikrai kamputį
ir dar tą patį ne ilgam.
O tu čia, priimtas tik iš bėdos,
man užėmei daugiau kaip pusę jau gūžtos
ir sau plačiau už mane patį gyvenį.“

Man vietos nėra, vaikus badai,
žiūrėk, antai,
net kruvini . . .
Verčiau visai iš čia išeik.
Tokių man įnamių nereik!“

Ežys sukruto, supupsėjo
ir, šepetį pastatęs, prakalbejo:
„Jei tau, žalteli, šičia nepatink,
tai tu kur nori sau išslink.
O man tai čia labai patiko.“

Ir žalčio gūžtoje jis pasiliko.

1924. III. 19

Pelė, žvirblis ir kviečio grūdas

A. Giedrius

Nešė žmogus maišą kviečių, ir vienas
grūdas išbėro. Pamatė pelė, prišoko ir jau
norėjo perkąsti. Bet atlėkė žvirblis ir sako:

— Palauk. Tas grūdas mano.

Pelė padėjo grūdą ir žiūri.

— Kodėl jis tavo? — klausia ji. — Aš
pirmutinė jį nutvėriau.

Žvirblis sako:

— Tu pirmutinė nutvėrei, bet aš pir-
mutinis pamačiau. Aš seniai jau žiūriu, kaip
žmogus nešioja kviečius, ir mačiau, kaip tas
grūdas nukrito.

— Ir aš jį zemėje pamačiau ir dar pir-
mutinė nutvėriau, — sako pelė.

Taip juodu ginčijosi, ginčijosi, paskui ėmė
bartis.

Atlėkė karvelis ir klausia:

— Ko judu baratos?

— Žvirblis nori mano grūdo, — sako pelė.

— Ne, — sako žvirblis, — pelė nori mano
grūdo.

Karvelis žiūri, kad tik vienas grūdas
tėra, ir už tą vieną grūdą juodu baras. Jis
ir sako pelei:

— Papasakok, kaip buvo. Iš kur kilo
ginčas?

Pelė sako:

— Aš tupėjau prie tako po tvora, o žmo-
gus nešiojo kviečius. Vienas grūdas iškrito,
aš prišokau ir pasigriebiau.

— O tu, žvirbli? — klausia karvelis.

— Aš tupėjau ant klojimo stogo ir žiūrėjau, kaip žmogus nešioja kviečius. Žiūrėjau, žiūrėjau ir pamčiau, kaip iškrito grūdas. Tik pelė buvo arčiau . . .

Karvelis mato, kad juodu abudu tykojo grūdo, ir sako:

— Pasodinkita tą grūdą į gerą žemę. Jis duos šimteriopą derlių, tada abiem užteks.

Pelė su žvirbliu paklausė karvelio ir pasodino grūdą.

Bet dabar juodu nępasitikėjo vienas kitu: žvirblis bijojo, kad pelė nesuėstų grūdo, o pelė bijojo, kad žvirblis jo nesulestų. Pelė visą laiką kiurksojo po tvora, o žvirblis tupėjo ant tvoros.

Lėkė pro šalį kervelis ir pamatė juodu.

— Ka judu čia veikiata? — paklausė jis.

Pelei su žvirbliu gėda buvo prisipažinti. Bet paskui žvirblis sako:

— Mudu saugojava tą savo paselį, kad geriau augtų . . . ir kad nekiltų kokio nęsusipratimo.

Karvelis suprato, kad juodu nępasitiki vienas kitu. Jis parodė į jauną diegelį, besikalanti iš žemės, ir tarė:

— Še, kai tas diegelis išaugs toks ilgumo, kaip pelės uodega, ir turės nors du lapelius, tada judviem nęreikės jo saugoti.

Karvelis nulėkė sau, o juodu laukė, kol kvietys užaugs sulyg pelės uodega.

Kai kvietys toks užaugo, žvirblis paklausė karvelio žodžių ir nulėkė sau. Pelė taip pat nubėgo.

Bet jai visą laiką rūpėjo, ar žvirblis su karveliu jos neapgaus. Ji mane: „Žvirblis ir karvelis — giminės. O aš kas juodviem?“

Taip manydama, ėmė vieną naktį ir nubėgo prie kviečio. Nubėgus prakasė žemę, susirado grūdą ir krimstelėjo.

— Še! — sucipo ji. — Ar aš ne gerai pamaniau? Grūdas tuščias — išlesė jį žvirblis! Daugiau, kol gyva būsiu, su žvirbliu kviečių nęsėsiu!

Tą savo žodį ji ir laiko. O kai ko ėdamo randa, tuojau kremta, nieko nelaukia.

O žvirblis tada per visą žiemą lauke. Kai atėjo pavasaris, kvietys ėmė augti. Augo, augo, į dešimt stiebų išaugo, ant kiekvieno stiebo po varpą, kiekvienoje varpoje — po sauja grūdų.

Žvirblis nuėmė daugiau, kaip šimteriopą derlių. Paskui prikėpė pyragų dešimt lentynų, iš vyšnių uogų prispaudė vyno, supylė į statines, surito į rūšį, nuo apacios ligi lubų pristatė.

Ir iškėlė didelę puotą. Į tą puotą sukvietė visus aplinkinius paukščius, ir mudu su karveliu pakvietė. Tik nepakvietė vieno gaidžio. Bet žvirblis visai nępamanė, kad gaidys — paukštis.

O mes susirinkę valgėm, gėrėm ir linksmi dainavom, kol tik atėjo sutemos. Kai atėjo sutemos, pritrūko vyno.

O, mat, pelė . . . viską padarė pelė.

Išgirdus, kad žvirblis, nuėmęs kviečio derlių, kelia puotą, ji susirūpino, iš kur tas derlius, kad žvirblis tada išlesė grūdą! Bet gaidys jai paaiškino, kad ji pati tada apsirikus. Sako: kai grūdas išdygsta, ir išseina į laišką, tai jo vidus pasilieka tuščias. Del to ir karvelis sakė, kad tada nęvertės jo saugoti.

Pelę paėmė apmaudas, ir ji labai supyko. Supykus nubėgo į rūšį, pragraužė statines ir paleido vyną. Paskui pasišaukė gaidį ir išvogė pyragus.

Žvirblis atėjęs žiūri, žiūri — nieko nęlikę. Svečiai laukia, laukia — nieko nęsulaukia.

Pritrūko gert ir valgyt — nęutrūko ir puota. Nęutruko puota — nęutruko ir pasaka.

Gaidys ir perlo grūdas

A. Giedrius

Jono Krylovo pasakėčia

Gaidys, bekapstinėdamas mėžyną,

iškapstė perlo grūdą

ir sako: „Tai kvailumo būta —

nękutį šitoki laikyt per brangumyną!

O mums, — ar taip, vištelės? —

vertesnis būtų miežio jau grūdelis:

jisai ne toks spalvotas,

bet sotus.“

A. Giedrius

Vilkas ir voverė

Tupėjo voverė lazdyne ir skynė riešutus.
Pamatė vilkas ir klausia:

— Ką tu čia darai?

— Riešutauju, — sako voverė.

— Visą dieną riešutauji? Kam tiek daug valgai?

— Ne, — sako voverė. — Žiemai skinuos, i sandėlių nešuos.

— O kam? — klausia vilkas.

— Artinas žiema, — sako voverė. — Tada riešutų nebus.

— E, — sako vilkas. — Koks čia maistas riešutai! Niekai.

— Palauk. Žiemą aš dar skujų pasiaižau.

— Tai visai niekai, — sako vilkas.

— Palauk. Aš turiu grybų prisidžiovinus.

O grybų ir tu galėtum prisidžiovinti.

— Cha, cha, cha! — nusijuokė vilkas.

— Ko juokies? — sako voverė. — Ar tu nieko nesidedi žiemai?

— Cha, cha, cha! — dar kartą nusijuokė vilkas. — Kad aš dėčiausi žiemai! Tai labai ilgas darbas.

— O ką gi tu valgysi žiemą? Ką darysi, kai viskas sušals?

— Ūūū! — sustaugė vilkas. — Aš rasiu, ką daryti!

Nuo vilko gerklės voverytė visa sudrebėjo, kone iš lazdyno iškrito. O vilkui tik to tebūtų ir tereikėję!

VISKO PO NEDAUG

Lizdeikos vardas. Vyriausias lietuvių kunigas senovėje — Krivių Krivė Lizdeika mažutis buvęs rastas paukščių karaliaus erelio lizde, dėl to ir buvęs pavadintas Lizdeika.

Prisiminkit, kas žinot, tą padavimą ir nežinantiems papasakokit.

Keliaudami per Prūsus, esam pastebėję daugybę lietuviškų vardų — keimų, miestų ir upių pavadinimų. Esam sutikę lietuviškai kalbančių žmonių, girdėję ir matę lietuviškų pavardžių. Kaip jie ten? . . .

Tas visas kraštas prieš kiek šimtų metų buvo gyvenamas ir valdomas lietuvių giminės prūsų. Paskui kryžiuočiai juos nukariavo. Per ilgą laiką prūsai nutauto, o dalis jų ir visai išnyko, ypač rytinėje dalyje bado ir maro metais. Išnykusių vietoje apsigyveno daugiausia vokiečiai.

Bet prūsų vardas tame krašte liko. Liko prūsiskų — lietuviškų papročių. Ir visas tas kraštas tebevadinamas Prūsija.

Kas atsimenate, prisiminkite tas vietas iš Lietuvos istorijos ir nežinantiems papasakokit.

Kodėl anglai geri jūrininkai? Ogi kad jiems iš visų pusių jūrės. Per jūrės jie susisiečia su visu pasauliu. Taip nuo senų senovės. Dėl to ir išmoko gerai jūrininkystės. Pažiūrėkit į žemėlapi, susiraskit Angliją.

Susiraskit žemėlapyje ir daugiau tautų, kurios prie jūrių papratusios. Pažiūrėkit, ar daug Lietuva turi jūros.

Iš kur atsirado gintaras? Prieš daug tūkstančių metų Baltijos jūros pakraščiuose ir kitose vietose yra augę tokie sakingi medžiai. Jų sakai varvėjo, krito į žemę arba į vandenį, paskui liko užkloti žemės sluoksnių ir per ilgą laiką suakmenėjo.

Prisiminkit aiškinimą, kaip yra suakmenėjęs medis ir pasidariusios akmeninės anglys. Panašiai yra buvę ir su tais sakais, iš kurių pasidare gintaras.

Kodėl šuo iškisčia liežuvį, kai jam šilta? O ar esate kada matę persilusį, šlapiais nuo prakaito plaukais šunį? Ne. O arklį? Taip.

Arklys išprakaituoja, prakaito garus išleidžia per odą, o šuo ne, dėl to jis sušiles garus leidžia per gerklę.

Uždaviniai ir galvosūkiai

Mįslės

G. Šarkutė

Šarada Nr. 1

1. Ne medis, bet su lapais; ne drabužis, bet susiūtas; ne žmogus, bet viską pasakoja.

2. Pats nemato, bet kitam rodo.

3. Maža moterėlė visą svieta dengia.

4. Penki tvartai — vienos durys.

5. Akmens kojos, medžio lienuo, stiklo akys, šiaudų kepurė, ant tos kepurės sėdi senis ir pypke rūko.

6. Kas be kalto be kaltelio, be gražto be gražtelio per upę tiltą pastato?

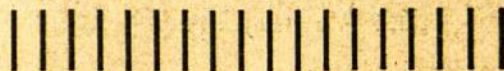
7. Kokio šuns zuikys labiau bijo: balto ar juodo?

Vandens gyvio kaul imsi, vieną raidę jam nutrinsi, dar į medį pažiūrėsi — tai ant jo tu jį regėsi.

Degtukų raštas Nr. 1

Kas tavo tėvynė?

Štai 18 degtukų — sudėk iš jų savo tėvynės vardą.

Technikine spaudos priežiūra

Poligrafijos įmonė
VAIZDAS

sav. Kapočiaus Juozo.